

4 LUONNOSTA PYYDYSTETYT ELÄIMET

Hyväksytty hankelupalautakunnan kokouksessa 22.4.2016. Lisäys kohta 4.4.4 27.2.2020.

L=laki / A=asetus tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta.

ESAVI = Etelä-Suomen aluehallintovirasto

Hankkeessa (eli toimenpiteessä) ei saa käyttää luonnosta pyydystettyjä eläimiä. Tästä säännöstä voidaan **hankeluvassa** myöntää poikkeus, jos voidaan tieteellisesti perustella, että hankkeen tarkoitusta ei voida saavuttaa käyttämällä tavoitekasvatettua eläintä (L16.2§ 2 kohta ja L26.2§ 3 kohta).

Eläinten kiinniottoa ja kuljetusta ei katsota toimenpiteeksi (EU:n komission Discussion paper for the purposes of promoting consistent reporting of statistical data (actual severity and animal numbers) under Article 54(2) of Directive 2010/63/EU and Commission Implementing Decision 2012/707/EU, kohta 3). Näin ollen eläinten **pyydystämiseen, pitopaikkaan kuljettamiseen ja ylläpitoon ei tarvita hankelupaa**. Myöskään eläimen merkintä sen tunnistamiseksi ei yleensä ole lain tarkoittama toimenpide, ks. seuraava kappale. Kaikki nämä tulee kuitenkin tehdä aiheuttaen eläimille mahdollisimman vähän haittaa.

Jos eläimelle **tehdään toimenpiteitä**, on hankelupahakemuksessa kuvattava myös eläimen pyydystämisen, kuljettamisen, merkitsemisen ja ylläpidon menetelmät, koska eläimille tulee kaikin osin varmistaa paras mahdollinen hyvinvointi.

Eläimen saa pyydystää luonnosta vain henkilö, jolla on riittävät tiedot pyydystämistekniikasta ja riittävät taidot eläimen käsittelemiseksi. Pyydystämisessä on käytettävä hankeluvassa hyväksyttyä menetelmää. Pyydystämisessä ei saa aiheuttaa haittaa, joka olisi vältettävissä (L17.1§). Eläimiä luonnosta pyydystettäessä on paikalla oltava tarvittaessa käytettävissä kyseiselle eläinlajille tarkoitettuja kuljetusvälineitä sen varalta, että eläimiä on siirrettävä tarkastuksia ja hoitoa varten (A13§).

Uhanalaisiin lajeihin kuuluvia yksilöitä saa pyydystää ja käyttää hankkeessa vain, jos 1) tavoitteena on eläinlajin säilyttämiseen tähtäävä tutkimus tai 2) eläinlaji on ainoa soveltuva eläinlaji olennaista biolääketieteellistä tarkoitusta varten suoritettavaan hankkeeseen (A12.1§).

Eläinten merkintä

Eläinten merkintä **ensisijaisesti eläimen tunnistamista varten** (L3§ 5 kohta) ei kuulu lain soveltamisalaan, joten merkintä ei ole toimenpide eikä siihen tarvita lupaa **silloin, kun merkinnässä noudatetaan eläinsuojeluasetuksen 23.1 §:ssä kerrottuja menetelmiä**: 1) sian, naudnan, lampaan, poron, vuohen ja muun tuotantoeläimen korvien reijittäminen, loveaminen, tatuointi sekä korvamerkin tai mikrosirun asettaminen eläimeen ja näiden merkitseminen muulla lyhytaikaista ja vähäistä kipua aiheuttavalla tavalla, 2) hevosen tatuointi eläinlääkärin suorittamana tai eläinlääkärin valvonnassa, mikrosirun asettaminen hevoselle sekä hevosen merkitseminen kylmäpoltolla, 3) kissan tatuointi eläinlääkärin suorittamana, koiran tatuointi sekä mikrosirun asettaminen kissalle tai koiralle sekä 4) muiden kuin 1–3 kohdassa tarkoitettujen eläinten merkitseminen **lyhytaikaista ja vähäistä kipua aiheuttavalla tavalla** siihen pätevän henkilön suorittamana.

Lyhytaikaista ja vähäistä kipua aiheuttavina merkintämenetelminä on pidetty esimerkiksi kaloilla värikylpymerkintää, eväleikkauksia, kuuma- ja kylmätatuointeja, väriplastomeeri-injektiomerkintää, koodilankainjektiomerkintää, Carlin- ja muovilipukemerkintöjä, linnuilla höyhenpukuvärjäyksiä, kaularenkaita, nilkkarenkaita lipulla tai ilman, nisäkkäillä kaularenkaita, sarvimerkkejä, turkin värimerkintää, matelijoilla väri- ja väriplastomeeri-injektiomerkintää ja sammakkoeläimillä väriplastomeeri-injektiomerkintää (Hallituksen esitys 150/2012 vp, 3 § 5 kohta s. 23).

DNA-näytteen otto luonnonvaraisesta eläimestä ei katsota eläinten merkinnäksi, koska se tehdään ensisijaisesti tutkimustarkoituksessa. Jos näytteen ottamisesta eläimelle aiheutuva haittaa ylittää toimenpiteen rajan, on sille haettava hankelupa.

Hankeluvassa voidaan sallia myös muun merkintämenetelmän käyttö hankkeeseen liittyvänä toimenpiteenä (MMM:n Muistio asetusehdotuksesta 8.7.2013, s. 10).

Eläimen vapauttaminen

Hankeluvassa voidaan sallia luonnosta pyydystetyn eläimen vapaaksi luontoon päästämisen, jos 1) eläimen terveydentila sallii sen, 2) vapauttamisesta ei aiheudu vaaraa ihmisten tai eläinten terveydelle tai ympäristölle ja 3) on oletettavissa, että eläin sopeutuu vaikeuksista luonnonvaraiseen elämään. Tarvittaessa eläin on ennen vapauttamista sopeutettava asteittain uuteen elinympäristöönsä. Ennen vapauttamisasian ratkaisemista lupahakemuksesta on tarvittaessa pyydettävä sen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskus) lausunto, jonka toimialueella eläin on tarkoitettu vapauttaa. Keskuksen on tarvittaessa kuultava asiasta muita viranomaisia. (L28§)

Muu luonnonvaraisia eläimiä koskeva sääntely

Luonnonvaraiset nisäkkäät ja linnut on rauhoitettu luonnonsuojelulailla. [Rauhoitussäännöstä poikkeamiselle](#) on haettava lupaa alueelliselta ELY-keskukselta. Metsästyslainsäädäntö koskee [riistaeläinlajeja](#) sekä eräitä rauhoittamattomia eläinlajeja ja näihin liittyviä poikkeuslupia käsitellään maa- ja metsätalousministeriössä. [Kalastuksen sääntelyllä](#) voi olla vaikutusta kaloilla tehtävään tutkimukseen sekä vapaa-ajan kalastukseen että elinkeinon osalta. Uhanalaisten eläinten sekä niistä peräisin olevien materiaalien kauppaa sääntelee [CITES-sopimus](#), jonka säännökset koskevat myös tutkimusnäytteitä, kun niitä lähetetään muihin maihin.

4.1 YLEISPERIAATE

Lupahakemuksessa on kuvattava eläinten **pyydystämisen, kuljetuksen, laboratoriossa pidon ja lopettamisen tai luontoon vapauttamisen** menetelmät. Jos vapauttaminen ei tapahdu välittömästi, hakemuksessa on arvioitava vankeudessa oloajan sekä käsittelyiden vaikutus eläinten terveydentilaan, luonnonvaraiseen elämään sopeutumiseen toimenpiteen päätyttyä sekä vapauttamisesta mahdollisesti ihmisille tai eläimille aiheutuva vaara.

4.2 ELÄINTEN HYVINVOINNIN SEURANTA JA VARMISTAMINEN TUTKIMUKSEN AIKANA

Vaatimukset sen mukaan, miten omavaraisesti eläin elää:

1. Eläimet elävät luonnossa omavaraisesti, tutkija ainoastaan seuraa: hyvinvointiin tai eläimen kohtaloon ei puututa. Poikkeuksena selvästi kärsivä eläin, jota on pyrittävä auttamaan ja tarvittaessa se on lopetettava (eläinsuojelulaki 14.4 §).
2. Eläimet elävät tutkijan laittamassa suuressa aitauksessa tai vastaavassa omavaraisesti, eläimiä ei voi yksilökohtaisesti tarkastaa säännöllisesti: hyvinvointiin tai eläimen kohtaloon ei puututa. Eläinten hyvinvointia tulee kuitenkin pyrkiä seuraamaan, ja kiinni otettaessa tai löydettyä selvästi huonokuntoiset eläimet tulee lopettaa, ellei tilannetta pystytä normalisoimaan. Hakemuksessa kerrotaan lopetuskriteerit.
3. Eläinten pidon ollessa kokonaan ihmisen varassa noudatetaan soveltuvin osin asetuksen vaatimuksia (A1-9§ & liite 1). Eläinten hyvinvointi on tarkistettava vähintään päivittäin. Hakemuksessa kerrotaan lopetuskriteerit.

4.3 LUONTOON VAPAUTTAMINEN TUTKIMUKSEN AIKANA TAI SEN JÄLKEEN

Hakemuksen toimenpiteissä kerrotaan, miten ja minne eläimet on tarkoitettu vapauttaa sekä annetaan arvio eläimen terveydentilasta, sopeutumisesta luontoon sekä vaaran aiheutumisesta ihmisten tai eläinten terveydelle tai ympäristölle.

4.3.1 Eläimen terveydentilan ja luonnossa selviytymisen arviointi

Arvioinnin pohjana on eläimen hoidossa oloajan pituus, eläimelle tehtävät käsittelyt sekä tarvittaessa hakijan arvio eläimen terveydentilasta ja sopeutumisesta luonnonvaraiseen elämään. Lautakunta voi sallia vapauttamisen, mikäli eläimen hyvinvoinnin suhteen ei odoteta ongelmia.

Jos eläin vapautetaan välittömästi tai lyhyen ajan (muutama päivä) kuluttua pyydystyspaikalleen, sopeutumisen suhteen ei ole ongelmaa. Jos eläin on ollut pitempään ihmisen hoidossa, on tapauskohtaisesti arvioitava sopeutumisen onnistumista.

Esimerkiksi myyrä tai lintu, joka syntynyt ja kasvanut laboratoriossa/aviaariossa: voiko olettaa, että eläin pystyy luonnossa hankkimaan ravintonsa, tai välttämään saaliseläimiä?

-> Myyrä, joka elää lyhyen aikaa, syö pääasiallisesti kasviravintoa: voi olettaa onnistuvan ravinnon hankinnassaan.

-> Pöllö, joka pitkäikäinen, ja jonka pitää osata saalistaa myyriä, ei välttämättä onnistu ravinnon hankinnassaan, jos sitä on ruokittu koko elämänsä ajan lopetetuilla myyrillä.

-> Eläimen ylläpito pitemmänkin ajan luonnonmukaisissa olosuhteissa, jossa ravinnon hankinta tapahtuu osittain omavaraisesti: aviaario, myyrät laajassa aitauksessa pellolla, kalat sumpussa meressä: voi olettaa sopeutuvan.

4.3.2 Vapauttamisesta ei saa aiheutua vaaraa ihmisten tai eläinten terveydelle tai ympäristölle

Esittelijä pyytää tarkemmat tiedot vapauttamiseen liittyen sekä tarvittaessa lausunnon asiasta sen alueen ELY-keskukselta, jonne eläimet on tarkoitus vapauttaa.

Lausunnonle ei ole tarvetta esimerkiksi:

-> Eläimen kiinniotto, merkintä tai näytteenotto paikan päällä ja se päästetään heti vapaaksi. Eläimen terveydentila on varmistettava ennen vapauttamista.

-> Eläimen kiinniotto, kuljetus laboratorioon tai vastaavaan ja ylläpito lyhyen ajan (päiviä, muutama viikko), palautus samaan paikkaan josta pyydetty.

Lausunto saattaa olla tarpeen, kun:

-> Myyrät on pidetty laajassa aitauksessa pellolla tai saarella, ja kokeen lopuksi aitaus avataan.

-> Eläin on pidetty laboratorioissa tai vastaavassa pitemmän ajan (kuukausia), vapauttaminen samalle alueelle tai eri alueelle

-> Suuria määriä eläimiä vapautetaan, eläimet vapautetaan toiselle alueelle kuin mistä ne on pyydystetty tai kun kysymys on saalistajaeläimistä.

4.4 ERIKOISTAPAUKSIA

4.4.1 Myyrät ja vastaavat - varvasmerkinnän hyväksyttävyyys

Muuta toimivaa merkintätapaa ei välttämättä ole varsinkaan hyvin pienille eläimille ja pitkäikäisissä seurannoissa. Lautakunta voi hyväksyä varvasmerkinnän käytön perustelluista syistä. Sen käyttö on kuitenkin aina tapauskohtaisesti harkittava ja perusteltava.

4.4.2 Saaliseläin -tilanne

Koeasetelmassa voidaan tutkia sitä, miten helposti eläimet joutuvat saaliseläimen saaliiksi, tai miten saalistavan eläimen uhka vaikuttaa eläimen käyttäytymiseen, esimerkiksi pikkukala hauen syötäväksi tai myyrä aitauksessa sinne tuodun minkin tai pöllön saaliiksi.

Saaliseläimen uhasta aiheutuva haitta saalistettavalle riippuu siitä, missä ympäristössä ollaan:

-> Koeasetelma ei ole hyväksyttävissä, jos saaliseläin on pienessä tilassa yhdessä saalistajan kanssa, eikä pääse pakenemaan.

-> Koeasetelma voi olla hyväksyttävissä, jos saaliseläin on pienessä tilassa saaliseläimen kanssa lyhyen aikaa, mutta saalistajan pääsy saaliseläimen kimppuun on estetty esimerkiksi verkkoseinällä tai vastaavalla.

-> Jos saaliseläin on laajassa aitauksessa, jossa se pystyy elämään samanlaista elämää kuin eläisi vapaanakin, saalistajan läsnäolo kuuluu sen elämään, eikä sitä katsota suureksi haitaksi. Eläinkokeeksi tilanteen tekee se, että tilanne on ihmisen järjestämä tutkimustarkoituksessa.

4.4.3 Radiolähetinseurannat: milloin tarvitaan hankelupa

Tässä tarkoitetaan tutkimuksia, joihin liittyy ainoana toimenpiteenä luonnonvaraisen eläimen pyydystäminen, radiolähettimen laitto ja välitön vapauttaminen, jonka jälkeen eläintä seurataan radiolähettimen avulla. Luvan tarve on harkittava tapauskohtaisesti. Hankkeesta ja toimenpiteestä on kyse silloin, kun eläimelle aiheutuu vähintään neulanpistoon verrattava määrä kipua, kärsimystä, tuskaa, tai pysyvää haittaa. Radiolähettimen laittoa ei katsota eläimen merkinnäksi tunnistamista varten.

Luonnonvaraisten eläinten pyydystämistä ja näissä käytettäviä luvallisia menetelmiä säätelevät myös eläinsuojelu-, metsästys-, luonnonsuojelu- ja kalastuslait. Näiden perusteella voidaan myös radiolähetinseurannoissa tarvita muiden viranomaisten lupaa tutkimustoiminnalle.

Lautakunta ei katso seurantaa toimenpiteeksi, jos ainoastaan:

-> eläin pyydystetään menetelmällä, joka ei sitä vahingoita: nukutusta tai injisointeja ei tarvita, vahingoittumisriski on pieni, eläin ei koe huomattavaa stressiä pyydystämisen takia,

-> radiolähettimen tai vastaavan laittoon ei liity kirurgisia tai neulanpistoon verrattavia toimenpiteitä: esimerkiksi kaulapannan laitto,

- > eläin vapautetaan välittömästi pyyntipaikalla,
- > eläimen hyvinvointi ja selviytyminen luonnossa eivät ole uhattuna lähettimen takia,
- > lähetin ei jää pysyvästi eläimeen (eläin voidaan pyydystää toisen kerran lähettimen poistamiseksi).

4.4.4 Höyhennäytteiden otto linnuilta DNA-analyysejä varten (lisäys 27.2.2020 kokouksen linjaus)

Lautakunta on linjannut kokouksessaan 27.2.2020, että kolme helposti irtoavan ruumiinhöyhänen ottamista ei katsota toimenpiteeksi. Muunlaisen höyhenten ottamisen osalta toimenpiteen rajan ylitys on harkittava tapauskohtaisesti. Näytteenottajan on näin ollen haettava hankelupaa tai kysyttävä muutoin lautakunnan kantaa. Lautakunta päättää tapauskohtaisesti, tarvitaanko näytteen otolle tarvita hankelupa.